Комунальний заклад Сумської обласної ради
«Сумський фаховий медичний коледж»

Циклова комісія освітніх компонентів, що формують загальні
та спеціальні компетентності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Людмила ЛЯШЕНКО
«01» вересня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
на 2026/2027 навчальний рік

Назва навчальної дисципліни	**Фармакологія та медична рецептура**
Галузь знань	**I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення**
Спеціальність	**I5 Медсестринство**
Освітньо-професійна програма	**Лікувальна справа**
Форма навчання	**Денна**
Освітньо-професійний ступінь	**Фаховий молодший бакалавр**
Обсяг кредитів ECTS/	**5**
Загальна кількість годин	**150**
Розробники:	**Валерія СОРГОВСЬКА**

Робочу програму розглянуто та схвалено
на засіданні ЦК ОКЗСК
протокол від 01 вересня 2026 року № 1
Голова ЦК _____Марина КІСІЛЬОВА

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Фармакологія та медична рецептура”

Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь, форма навчання		
Галузь знань	І Охорона здоров’я та соціальне забезпечення	
Спеціальність	І5 Медсестринство	
Освітньо-професійна програма	Лікувальна справа	
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр	
Форма навчання		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов`язкова	
Обсяг кредитів ECTS	4	
Загальна кількість годин	*120*	
аудиторних	*90*	
Із них:	*лекції*	30
	практичні заняття	60
Самостійна робота здобувача освіти, у тому числі індивідуальна робота	30	
Форма підсумкового контролю	Дифзалік	
Найменування показників навчальної дисципліни		
Навчальний рік підготовки		
Термін вивчення дисципліни	1\2-й курс, ІІ семестр \IV семестр	

Структура навчальної дисципліни та розподіл годин за семестрами відповідно до робочого навчального плану

Курс	***Семестр***	***Види занять***				***Семестровий контроль***
		Всього	***Лекції***	***Практичні***	***Самостійна робота***	
1/2 курс	**ІІ /IV семестр**	**120**	**30**	**60**	**30**	**Дифзалік**

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Фармакологія та медична рецептура» є: набуття кожним здобувачем освіти теоретичних знань та практичних навичок щодо основних принципів обґрунтування раціонального й безпечного для здоров’я людини застосування лікарських засобів з метою лікування та профілактики захворювань. Досягнення мети дозволить підготувати здобувачів освіти до практичної діяльності, якісного виконання функціональних обов’язків, пов’язаних з раціональним вибором

лікарських препаратів, самостійним складанням схем фармакотерапії та подальшим моніторингом ефективності лікування.

Основними завданнями навчальної дисципліни є: засвоєння загальних принципів оформлення рецептів та складання рецептурних прописів; вміння аналізувати дію лікарських засобів за сукупністю їх фармакологічних ефектів, механізмів і локалізації дії, фармакокінетики.

Міждисциплінарні зв'язки: передують вивченню навчальної дисципліни «Фармакологія та медична рецептура» раніше здобуті знання навчальних дисциплін: «Медична біологія», «Основи латинської мови з МТ», «Анатомія людини», «Фізіологія». Знання навчальної дисципліни «Фармакологія та медична рецептура» допоможуть у вивченні клінічних дисциплін: «Внутрішні хвороби», «Хірургія», «Педіатрія», «Інфектологія з курсом епідеміології», «Неврологія, психіатрія та наркологія», «Дерматологія та венерологія», «Акушерство».

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен:

Знати: структуру рецепта, загальні правила виписування рецептів та заповнення рецептурних бланків згідно з вимогами чинних наказів; сучасні лікарські форми, які використовують у практичній медицині; класифікацію лікарських засобів за основними фармакологічними групами; номенклатуру найбільш уживаних препаратів кожної фармакологічної групи; основні питання фармакокінетики та фармакодинаміки лікарських засобів, що вивчаються;

показання та протипоказання до застосування лікарських препаратів, їх побічну дію та заходи щодо запобігання їй; правила обліку та безпечного зберігання сильнодіючих, отруйних і наркотичних засобів, а також рецептурних бланків на ці препарати згідно з чинними наказами.

Вміти:

виписувати рецепти на препарати в лікарських формах, дозволених для виписування фельдшерам;

оформлювати вимоги лікувально-профілактичних закладів, виписувати в них лікарські засоби;

аналізувати терапевтичну та побічну дію найбільш вживаних лікарських засобів; оцінювати можливість і доцільність практичного застосування фармакологічних препаратів при певних патологічних станах на основі знань про їхні властивості, механізм та локалізацію дії;

використовувати лікарські засоби в разі надання невідкладної допомоги та виписувати на них рецепти; користуватися довідковою літературою.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про: нові лікарські препарати вітчизняного та зарубіжного виробництва; сучасні уявлення про механізм дії препаратів певних фармакологічних груп; взаємодію деяких препаратів, їх сумісність у разі комбінованого застосування; токсичну дію препаратів;

сучасні наукові розробки з питань фармакотерапії різних захворювань та гострих станів; застосування фітотерапії в комбінованій терапії захворювань.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача освіти, консультації. У разі роботи в дистанційному режимі використовується віртуальне навчальне середовище Google Classroom. Лекції проводяться за допомогою програм електронної комунікації Meet. Поточна комунікація з викладачем буде здійснюватися в соціальних мережах WhatsApp, Telegram тощо (за вибором академічної групи).

Необхідне обладнання Вивчення курсу передбачає приєднання кожного здобувача освіти до навчального середовища Google Classroom.

У режимі дистанційного навчання вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача освіти до програм Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач освіти має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету.

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1. Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний.

- читання лекцій перед аудиторією з використанням мультимедійних презентацій;
- проведення занять з використанням сучасних інтернет-технологій навчання.

2. Репродуктивний метод (відтворення).

- проведення практичних занять з використанням електронних підручників, баз даних інтернет-ресурсів;
- відтворення знань під час усного опитування здобувача освіти;
- закріплення знань під час виконання практичної роботи;
- проміжний і підсумковий контроль знань з впровадженням тестового контролю знань.

3. Метод проблемного викладу.

- постановка проблеми з формулюванням завдання на основі різних джерел і засобів з наступним порівнянням точок зору, різних підходів під контролем викладача;

4. Дослідницький метод.

- самостійне вивчення літератури, наукових джерел, з наступним порівнянням точок зору, різних підходів під контролем викладача;
- навчально-дослідна і науково-дослідна робота здобувачів освіти (на практичних заняттях, участь на конференціях, олімпіадах тощо).

5. Дискусійні методи.

Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких формах навчання, включаючи лекції. Дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

(ЗДОБУТІ КОМПЕТЕНТНОСТІ)

Компетентності та очікувані результати навчання, формування яких сприяє дисципліна. згідно освітньо-професійної програми «Сестринська справа» дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей:

Компетентність	**Знання** **Зн1.** Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань	**Уміння/навички** **Ум1**. Широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання **Ум2**. Знаходження творчих рішень або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних **Ум3.** Планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті	**Комунікація** **К1**. Взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання **К2.** Донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності	**Автономія та відповідальність** **АВ1.** Організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін **АВ2.** Покращення результатів власної діяльності і роботи інших **АВ3.** Здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії
Інтегральна компетентність				
Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі у сфері технологій медичної діагностики та лікування в галузі охорони здоров'я або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів медико-біологічних, фізико-хімічних наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях				
Загальні компетентності				
ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1, АВ2

ЗК5 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Зн1	Ум2, Ум3	К1,К2	АВ3
ЗК 6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн1	Ум 1, Ум2, Ум3	К1,К2	АВ1,АВ2
Спеціальні компетентності				
СК 9 Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1
СК 12 Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).	Зн1	Ум1	К2	АВ1АВ3
Додаткові спеціальні компетентності				
ДСК 4 Здатність до застосовування практичних умінь та навичок у процесі призначення лікування та розрахунку дози лікарських засобів, які вводяться пацієнтам різного віку у типових випадках найбільш поширених захворювань.				

Програмні результати навчання

Результати РН 11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності.	

Додаткові результати навчання освітньо-професійної програми

ДРН 1. Надавати невідкладну та екстрену медичну допомогу в разі критичних та термінальних станів, керуючись чинними протоколами, із застосуванням медичного інструментарію та знань з групової належності затверджених лікарських засобів, особливостей їхньої фармакокінетики та фармакодинаміки (способи введення, дозування, показання, протипоказання, взаємодії між собою, побічні ефекти, передозування та способи усунення їх, в т.ч. наркотичних засобів).

Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1	Вступ. Загальна рецептура	17	2	8	7
2	Антисептичні та дезінфекційні засоби. Бактерицидна та бактеріостатична дія протимікробних препаратів	11	-	2	9
3	Антибактеріальні хіміотерапевтичні засоби	8	2	6	-
4	Лікарські засоби, що впливають на аферентну іннервацію	6	2	4	-
5	Засоби, що впливають на функцію холінергічних синапсів	6	2	4	2
6	Засоби, що впливають на функцію адренергічних синапсів	6	2	2	-
7	Засоби для наркозу. Спирт етиловий. Снодійні та протиепілептичні засоби	6	2	4	-
8	Анальгетичні засоби. Психотропні засоби. Аналептики	4	2	2	2

9	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів дихання	10	2	8	4
10	Лікарські засоби, що впливають на серцево-судинну систему та функцію нирок	8	4	4	2
11	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів травлення	4	2	2	2
12	Лікарські засоби, що впливають на систему крові	4	2	2	2
13	Гормональні препарати, їх синтетичні замінники та антагоністи	4	2	2	-
14	Лікарські засоби, що впливають на тонус і скоротливу активність міометрія. Солі лужних та лужноземельних металів. Глюкоза	2	-	2	2
15	Протизапальні та протиалергійні засоби. Імунотропні препарати	4	2	1	-
16	Вітамінні препарати	4	2	2	-
17	Основні принципи лікування в разі гострих отруєнь лікарськими засобами	4	2	1	-
18	Дифзалік			4	
Всього:		**120**	**30**	**60**	**30**

Тематичний план лекцій

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вступ. Загальна рецептура.	2
2	Антибактеріальні хіміотерапевтичні засоби	2
3	Лікарські засоби, що впливають на аферентну іннервацію	2
4	Засоби, що впливають на функцію холінергічних синапсів	2
5	Засоби, що впливають на функцію адренергічних синапсів	2
6	Засоби для наркозу. Спирт етиловий. Снодійні та протиепілептичні засоби	2

7	Анальгетичні засоби. Психотропні засоби. Аналептики	2
8	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів дихання	2
9	Лікарські засоби, що впливають на серцево-судинну систему та функцію нирок	4
10	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів травлення	2
11	Лікарські засоби, що впливають на систему крові	2
12	Гормональні препарати, їх синтетичні замінники та антагоністи	2
13	Вітамінні препарати	2
14	Протизапальні та протиалергійні засоби. Імунотропні препарати	1
15	Основні принципи лікування в разі гострих отруєнь лікарськими засобами	1
Всього:		**30**

Тематичний план практичних занять

№ п/п	**Теми**	**Кіль-кість годин**
І семестр		
1	Тверді лікарські форми	2
2	Рідкі лікарські форми	2
3	М’які лікарські форми	2
4	Лікарські форми для ін’єкцій	2
5	Антисептичні та дезінфекційні засоби	2
6-8	Антибактеріальні хіміотерапевтичні засоби	6
9	Лікарські засоби, що впливають на аферентну іннервацію	2
10-11	Засоби, що впливають на функцію холінергічних синапсів	4
12-13	Засоби, що впливають на функцію адренергічних синапсів	4
14	Засоби для наркозу. Спирт етиловий. Снодійні та протиепілептичні засоби. Анальгетичні засоби	4
15	Психотропні засоби. Аналептики	2
16	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів дихання	2

17-20	Лікарські засоби, що впливають на серцево-судинну систему та функцію нирок	8
21-22	Лікарські засоби, що впливають на функцію органів травлення	4
23	Лікарські засоби, що впливають на систему крові	2
24	Гормональні препарати, їх синтетичні замінники та антагоністи	2
25	Лікарські засоби, що впливають на тонус і скоротливу активність міометрія	2
26	Солі лужних та лужноземельних металів. Глюкоза	2
27	Вітамінні препарати	2
28	Протизапальні та протиалергійні засоби. Імунотропні препарати Основні принципи лікування в разі гострих отруєнь лікарськими засобами	2
29	Дифзалік	4
Всього:		**60**

Тематичний план самостійної роботи

1. Основні етапи розвитку фармакології. Внесок українських і зарубіжних вчених у розвиток фармакології.
2. Фармакопея, її зміст і значення. Аптека, її функції.
3. Рецепт, структура рецепта. Правила виписування рецепту.
4. Фармакокінетика.
5. Фармакодинаміка.
6. Фактори, що впливають на дію лікарських засобів.
7. Принципи раціональної антибіотикотерапії.
8. Протигельмінтні засоби
9. Протибластомні засоби.
10. Протитуберкульозні засоби.
11. Протиспірохетозні засоби.
12. Противірусні засоби.
13. Протималярійні засоби.
14. Протиамебні засоби.
15. Протитрихомонозні засоби.
16. Протимікозні засоби.
17. Токсична дія фосфорорганічних сполук.
18. Аналептичні засоби.
19. Засоби, що використовують при набряку легень.

20. Гепатопротектори.
21. Антиаритмічні засоби.
22. Плазмозамінні речовини.
23. Глюкоза. Солі лужних і лужноземельних металів.

Години самостійної роботи

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Основні етапи розвитку фармакології. Внесок українських і зарубіжних вчених у розвиток фармакології	1
2	Фармакопея, її зміст і значення. Аптека, її функції	1
3	Рецепт, структура рецепта. Правила виписування рецепту	1
4	Фармакокінетика	1
5	Фармакодинаміка	1
6	Фактори, що впливають на дію лікарських засобів	1
7	Принципи раціональної антибіотикотерапії	1
8	Протигельмінтні засоби	1
9	Протибластомні засоби	1
10	Протитуберкульозні засоби	1
11	Протиспірохетозні засоби	1
12	Противірусні засоби	1
13	Протималярійні засоби	1
14	Протиамебні засоби	1
15	Протитрихомонозні засоби	1
16	Протимікозні засоби	1
17	Токсична дія фосфорорганічних сполук.	2
18	Засоби, що використовують при набряку легень.	2
19	Аналептичні засоби.	2
20	Гепатопротектори.	2
21	Антиаритмічні засоби.	2
22	Плазмозамінні речовини.	2

23	Глюкоза. Солі лужних і лужноземельних металів.	2
Всього:		**30 (30)**

Зміст програми навчальної дисципліни

І. Вступ.

Загальна рецептура.

Предмет фармакології, її зв'язок з іншими медичними та біологічними науками. Основні етапи розвитку фармакології. Внесок українських та зарубіжних учених у розвиток фармакології. Шляхи пошуку нових лікарських засобів та їх клінічні випробування.

Лікарська речовина, препарат, форму. Види лікарських форм (тверді, м'які, рідкі та лікарські форми для ін'єкцій).

Джерела отримання лікарських речовин (лікарська сировина). Фітотерапія.

Аптека, її структура та функції.

«Державна фармакопея України», її зміст і значення.

Рецепт, структура рецепта. Форми рецептурних бланків згідно з чинним наказом. Правила оформлення рецептів, зберігання та облік рецептурних бланків.

Правила зберігання та відпуску отруйних, наркотичних і сильнодіючих речовин. Виписування ліків відповідно до вимог лікувально-профілактичних закладів. Основні положення фармакокінетики та фармакодинаміки.

ІІ. Антисептичні та дезінфекційні засоби. Бактерицидна та бактеріостатична дія протимікробних препаратів. Класифікація протимікробних та дезінфекційних засобів.

Група галоїдів. Протимікробні властивості сполук Хлору та Йоду. Основні представники: хлорне вапно, хлорантоїн, неохлор, розчин йоду спиртовий, розчин Люголя, йодонат. Форма випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Сполуки ароматичного ряду. Основні представники: фенол чистий, іхтіол, дьоготь березовий. Форма випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Сполуки аліфатичного ряду. Основні представники: спирт етиловий (40 %, 70 %, 96 %), розчин формальдегіду, формалін. Форма випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Група барвників. Основні представники: діамантовий зелений, етакридину лактат, метиленовий синій. Форма випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Окисники. Основні представники: пероксид водню, калію перманганат. Форма випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Похідні нітрофурану. Фурацилін. Форма випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Детергенти. Основні представники: мила, хлоргексидину біглюконат, біоцид, декаметоксин. Форми випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Кислоти і луги. Основні представники: кислота борна, розчин аміаку. Форми випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія.

Солі важких металів. Основні представники: ртуті дихлорид, срібла нітрат, протаргол, цинку сульфат. Форми випуску, механізм дії, показання до застосування, негативна дія, використання антидотів у разі отруєнь.

III. Антибактеріальні хіміотерапевтичні засоби

Відмінність хіміотерапевтичних засобів від антисептиків. Класифікація хіміотерапевтичних засобів. Загальна характеристика їх. Основні принципи хіміотерапії.

Антибіотики, загальна характеристика. Біологічне значення антибіозу. Механізм дії, класифікація антибіотиків за хімічною будовою, типом і спектром протимікробної дії. Поняття про основні і резервні антибіотики.

Препарати бензилпеніциліну (бензилпеніциліну натрієва, калієва, новокаїнова солі, біцилін-1, 3, 5). Спектр дії, особливості введення. Застосування, побічні ефекти.

Напівсинтетичні пеніциліни (оксацилін, ампіцилін, карбпеніцилін). Особливості застосування, спектр і тип протимікробної дії. Побічні ефекти.

Спектр дії еритроміцину.

Цефалоспорини, спектр і тип дії, побічні ефекти.

Тетрацикліни, спектр і тип дії, побічні ефекти.

Метациклін. Властивості левоміцетину, спектр і тип дії, побічні ефекти.

Аміноглікозиди (стрептоміцин, стрептоміцин-хлоркальцієвий комплекс, канаміцин, гентаміцин, мономіцин), побічні ефекти.

Поліміксини, тип, спектр дії, побічні ефекти.

Комбіновані препарати антибіотиків.

Ускладнення при застосуванні антибіотиків, запобігання їм, лікування Сульфаніламідні препарати. Загальна характеристика групи. Класифікація препаратів за процесами всмоктування та тривалістю дії. Основні представники: короткої дії — сульфадимезин, сульфацил-натрій; подовженої дії — сульфадиметоксин, сульфапіридазин; що діють у просвіті кишок — фталазол, сульгін. Форми випуску, механізм протимікробної дії, застосування. Можлива побічна дія, запобігання їй та невідкладна допомога.

Комбіновані сульфаніламідні препарати (бісептол, сульфатон).

Синтетичні хіміотерапевтичні засоби. Класифікація. Основні представники: похідні 8-оксихіноліну — нітроксолін (5-НОК); похідні нітрофурану — фуразолідон, фурадонін; фторхінолони — ципрофлоксацин, норфлоксацин, офлоксацин. Форми випуску, механізм дії, показання до застосування, побічні дії. Противірусні засоби. Окремі представники противірусних засобів: ацикловір, ремантадин, оксолін, інтерферони, аміксин, ретровір. Форми випуску, механізм дії, показання до застосування.

Протитуберкульозні препарати. Загальна характеристика групи. Класифікація. Препарати І ряду та препарати ІІ ряду. Механізм дії, застосування, побічні дії. Протисифілітичні засоби. Класифікація: антибіотики, препарати Бісмуту, препарати Арсену, препарати Йоду. Основні препарати цих груп: препарати групи пеніциліну, цефалоридин, еритроміцин, бійохінол, осарсол). Форми випуску, особливості застосування, побічна дія.

Протигельмінтні препарати. Загальна характеристика групи, механізм дії, особливості застосування.

Протимікозні препарати. Основні представники: гризеофульвін, леворин, ламізил, клотримазол. Форми випуску, спосіб застосування.

IV. Лікарські засоби, що впливають на аферентну іннервацію

Місцевоанестезувальні засоби. Основні представники: новокаїн, дикаїн, лідокаїн, тримекаїн, анестезин. Форми випуску, механізм дії, застосування, можлива побічна дія, заходи щодо запобігання їй.

В'яжучі засоби: класифікація (органічної та неорганічної будови). Основні представники: танін, кора дуба, квітки ромашки, бісмуту нітрат основний. Форми випуску, механізм дії, застосування.

Адсорбуючі засоби — вугілля активоване. Механізм дії, застосування в сучасній медицині.

Обволікальні засоби. Основні представники: слиз із крохмалю, відвар кореня алтеї, насіння льону, вівса, розчин яєчного білка. Дія, застосування.
Подразнювальні засоби. Основні представники: розчин аміаку, ментол, гірчичники. Вплив подразнювальних засобів на шкіру та слизову оболонку, їх рефлекторна дія.
Подразнювальні засоби рослинного походження — гіркоти, відхаркувальні засоби, їх застосування

V. Засоби, що впливають на функцію холінергічних синапсів.

Будова і функції вегетативної нервової системи. Класифікація холінорецепторів. Класифікація засобів, що діють на передавання збуджень у холінергічних синапсах.

М-холіноміметичні речовини. Основні представники: пілокарпіну гідрохлорид, ацеклідин. Основні фармакологічні ефекти, застосування. Токсична дія мускарину. Допомога в разі отруєння М-холіноміметиками.

Н-холіноміметичні речовини. Загальна характеристика. Основні представники: лобеліну гідрохлорид. Форми випуску, механізм дії, вплив на дихання та артеріальний тиск, застосування. Токсична дія нікотину. Застосування препаратів цититону та лобеліну в боротьбі з палінням.

Антихолінестеразні речовини. Основні представники: прозерин, галантаміну гідробромід. Форми випуску, механізм дії, основні фармакологічні ефекти, застосування.

Токсична дія фосфорорганічних сполук. Невідкладна допомога в разі отруєння ними.

М-холіноблокувальні речовини. Основні представники: атропіну сульфат, препарати беладонни, платифіліну гідротартрат, скополаміну гідробромід, метацин. Вплив атропіну на гладкі м'язи внутрішніх органів, око, залози, серцевосудинну й центральну нервову системи, його застосування, токсична дія та невідкладна допомога в разі отруєння. Особливості дії скополаміну, платифіліну і метацину. Особливості застосування селективних М-холіноблокаторів (гастроцепін, атровент, бускопан).

Гангліоблокувальні речовини. Основні представники: бензогексоній, пентамін, гігроній, арфонад. Механізм дії, вплив на артеріальний тиск, гладкі м'язи, секрецію залоз. Застосування, побічні дії та допомога при них. Заходи профілактики ортостатичного колапсу.

Курареподібні речовини. Основні представники: дитилін, диплацин. Механізм дії, особливості застосування

VI. Засоби, що впливають на функцію адренергічних синапсів.

Основні ефекти, пов'язані зі збудженням адренорецепторів. Класифікація адренорецепторів і адренергічних речовин. Їх загальна характеристика, механізм дії адреноміметичних, симпатоміметичних, адреноблокувальних і симпатолітичних засобів. Фармакологічні ефекти дії альфа-адреноміметиків, бета-адреноміметиків, альфа-, бета-адреноміметиків, симпатоміметиків, альфа адреноблокаторів, бета-адреноблокаторів, симпатолітиків.

Альфа-адреноміметики. Основні представники групи: норадреналін, мезатон, нафтизин. Форми випуску, застосування, побічні ефекти дії.

Бета-адреноміметики. Основні представники: салбутамол, фенотерол, орципреналіну сульфат. Застосування, шляхи введення. Побічні ефекти. Альфа-, бета-адреноміметики. Основні представники: адреналін. Особливості дії. Застосування.

Симпатоміметики. Основні представники: ефедрину гідрохлорид. Покаання і протипоказання до застосування. Побічна дія.

Альфа-адреноблокатори (фентоламін, тропафен, празозин). Показання і протипоказання до застосування. Побічна дія.

Бета-адреноблокатори (анаприлін, талінолол, метапролол, тразикор). Показання і протипоказання до застосування. Побічна дія.

Симпатолітичні засоби. Основні представники: резерпін, октадин. Форми випуску, ефекти фармакологічної дії, показання до застосування.

VII. Засоби для наркозу. Спирт етиловий. Снодійні та протиепілептичні засоби.

Засоби для наркозу, класифікація препаратів залежно від шляхів уведення, механізм дії, вимоги до препаратів.

Засоби для інгаляційного наркозу: ефір для наркозу, фторотан, наркотан, азоту закис. Стадії ефірного наркозу. Форми випуску, особливості дії та застосування окремих препаратів.

Засоби для неінгаляційного наркозу: тіопентал-натрій, натрію оксибутират, пропанідид, кетамін. Форми випуску, особливості дії, шляхи введення.

Спирт етиловий. Місцева дія етилового спирту залежно від концентрації. Протимікробна, в'яжуча, припікальна та подразнювальна дія. Резорбтивна дія спирту етилового (вплив на цнс, функцію органів травлення). Застосування спирту етилового в практичній медицині. Гостре отруєння та допомога при ньому.
Хронічне отруєння (алкоголізм), принципи лікування (тетурам, есперал). *Снодійні засоби*. Класифікація. Основні представники: фенобарбітал, етаміналнатрій, нітразепам. Форми випуску, механізм дії, вплив на фази сну, застосування, побічна дія. Гостре отруєння, методи лікування.

Протиепілептичні засоби. Основні представники: фенобарбітал, дифенін, карбамазепін, етосуксимід, вальпроєва кислота, сибазон. Форми випуску, характеристика. Основні принципи фармакотерапії при епілепсії. Протисудомні властивості сибазону, використання його при епілепсії.

Класифікація анальгетичних засобів.

Наркотичні анальгетики. Класифікація. Препарати опію та синтетичні препарати. Основні представники: морфіну гідрохлорид, омнопон, промедол, фентаніл. Загальна характеристика, механізм дії, особливості призначення, побічні дії.

Морфін. Вплив на центральну нервову систему, органи дихання і травлення, показання та протипоказання до застосування, побічна дія. Медикаментозна залежність. Гостре отруєння морфіном, принципи лікування. Антагоністи морфіну (налорфін, налоксон).

Новогаленовий препарат опію — омнопон. Особливості дії та застосування. Синтетичні замінники морфіну — промедол, фентаніл. Особливості дії та застосування. Застосування фентанілу для нейролептанальгезії.

Трамадол, його властивості та застосування.

Правила безпечного зберігання й обліку наркотичних анальгетиків.

Ненаркотичні анальгетики. Відмінність від наркотичних анальгетиків. Механізм болезаспокійливої, протизапальної та жарознижувальної дії. Класифікація: похідні саліцилової кислоти, похідні піразолону, похідні аніліну, похідні органічних кислот. Основні представники: кислота ацетилсаліцилова, анальгін, бутадіон, диклофенак, парацетамол, індометацин. Форми випуску, дія, призначення, особливості застосування окремих препаратів. Побічна дія, запобігання їй.

Комбіновані препарати.

VIII. Анальгетичні засоби. Психотропні засоби. Аналептики Класифікація анальгетичних засобів.

Наркотичні анальгетики. Класифікація. Препарати опію та синтетичні препарати. Основні представники: морфіну гідрохлорид, омнопон, промедол, фентаніл. Загальна характеристика, механізм дії, особливості призначення, побічні дії.

Морфін. Вплив на центральну нервову систему, органи дихання і травлення, показання та протипоказання до застосування, побічна дія. Медикаментозна залежність. Гостре отруєння морфіном, принципи лікування. Антагоністи морфіну (налорфін, налоксон).

Новогаленовий препарат опію — омнопон. Особливості дії та застосування. Синтетичні замінники морфіну — промедол, фентаніл. Особливості дії та застосування. Застосування фентанілу для нейролептанальгезії.

Трамадол, його властивості та застосування.

Правила безпечного зберігання й обліку наркотичних анальгетиків.

Ненаркотичні анальгетики. Відмінність від наркотичних анальгетиків. Механізм болезаспокійливої, протизапальної та жарознижувальної дії. Класифікація: похідні саліцилової кислоти, похідні піразолону, похідні аніліну, похідні органічних кислот. Основні представники: кислота ацетилсаліцилова, анальгін, бутадіон, диклофенак, парацетамол, індометацин. Форми випуску, дія, призначення, особливості застосування окремих препаратів. Побічна дія, запобігання їй.

Комбіновані препарати.

Психотропні засоби. Класифікація, загальна характеристика групи.

Нейролептики. Основні представники: аміназин, галоперидол, етаперазин, дроперидол. Форма випуску, основні фармакологічні ефекти, антипсихотичні та транквілізувальні властивості, взаємодія з іншими засобами, застосування, побічна дія нейролептиків місцевого та резорбтивного характеру, запобігання їй. *Транквілізатори.* Загальна характеристика групи. Основні представники: сибазон, феназепам, хлозепід. Форми випуску, фармакологічна дія, взаємодія з іншими препаратами, медикаментозна залежність. Показання та протипоказання до застосування.

Седативні засоби. Загальна характеристика групи: натрію бромід, препарати валеріани, корвалол. Вплив бромідів на психічну діяльність, застосування. Бромізм, заходи щодо запобігання йому. Препарати рослинного походження — валеріани, собачої кропиви та ін., їхні заспокійливі та спазмолітичні властивості. Комбіновані препарати: корвалол, корвалдин). Форми випуску, застосування.

Психостимулювальні засоби. Загальна характеристика групи. Основні представники: сиднокарб, меридил. Застосування, побічна дія, протипоказання. *Адаптогени.* Загальна характеристика групи. Основні представники: лимонник, корінь женьшеню, левзея, пантокрин та ін. Показання до застосування, побічна дія, протипоказання.

Ноотропні засоби. Загальна характеристика групи. Основні представники: пірацетам, аміналон, цинаризин, церебролізин та ін. Показання до застосування, побічна дія, протипоказання.

Аналептичні засоби. Загальна характеристика групи, дія на центральну нервову систему, вплив на дихання, кровообіг, серцево-судинну систему. Основні представники: кофеїн-бензоат натрію, кордіамін, бемегрид, камфора, етимізол, сульфокамфокаїн. Форми випуску, особливості дії окремих препаратів, застосування, протипоказання.

Антидепресанти. Загальна характеристика групи. Основні представники: імізин, амітриптилін, ніаламід. Застосування, побічні ефекти.

IX. Лікарські засоби, що впливають на функцію органів дихання.

Класифікація лікарських засобів, що впливають на функцію органів дихання. *Стимулятори дихання центральної та рефлекторної дії.* Загальна характеристика групи. Основні представники: етимізол, бемегрид, камфора, кордіамін, лобелін. Форми випуску, застосування, побічна дія.

Протикашльові засоби центральної та периферійної дії. Загальна характеристика групи. Основні представники: кодеїн, тусупрекс, глауцин, лібексин. Форми випуску, застосування, побічна дія. Медикаментозна залежність від кодеїну.

Відхаркувальні засоби рефлекторної та прямої дії. Загальна характеристика групи. Відхаркувальні засоби рослинного походження. Основні представники: настій трави термопсису, мукалтин, трипсин, бромгексин, калію йодид, натрію гідрокарбонат, ацетилцистеїн. Форми випуску, застосування, побічна дія.

Бронхолітичні засоби. Основні представники: салбутамол, фенотерол, орципреналіну сульфат, ефедрину гідрохлорид, адреналіну гідрохлорид, атропіну сульфат, атровент, еуфілін. Форми випуску, механізм дії, особливості використання препаратів.

Засоби, які застосовують під час нападу бронхіальної астми. Застосування глюкокортикоїдів (преднізолон, дексаметазон) та антигістамінних засобів. Принцип дії кромолін-натрію.

Засоби, які застосовують при набряку легень: спирт етиловий, маніт, сечовина, бензогексоній, строфантин. Піногасний ефект спирту етилового та антифомсилану. Застосування дегідратаційних сечогінних засобів, гангліоблокаторів, глюкокортикоїдів та серцевих глікозидів. Засоби невідкладної допомоги при набряку легень.

X. Лікарські засоби, що впливають на серцево-судинну систему та функцію нирок.

Кардіотонічні засоби, класифікація.

Серцеві глікозиди. Класифікація. Рослини, що містять серцеві глікозиди. Вплив серцевих глікозидів на серце. Механізм кардіотонічної дії. Основні представники: препарати наперстянки — дигоксин, дигітоксин; форми випуску, особливості дії, призначення, застосування; препарати горицвіту — целанід, настій трави горицвіту весняного, форми випуску, особливості дії, призначення, застосування; препарати конвалії та строфанту — адонізид, строфантин, корглікон, форми випуску, особливості дії, призначення, застосування. Порівняльна характеристика окремих препаратів. Токсична дія серцевих глікозидів, заходи щодо запобігання їй та її ліквідації. Препарати для надання невідкладної допомоги при гострій серцевій недостатності.

Протиаритмічні засоби. Класифікація.

Засоби, які застосовують при тахіаритміях: мембраностабілізувальні засоби — етмозин, лідокаїн, хінідину сульфат, новокаїнамід; бета-адреноблокатори — анаприлін, аміодарон; антагоністи кальцію — верапаміл; препарати калію — аспаркам. Механізм дії та застосування окремих препаратів.

Засоби для корекції брадіаритмій серця (бета-адреноміметики, Мхоліноблокатори).

Антиангінальні засоби (засоби, які застосовують при недостатності вінцевого кровообігу). Класифікація, принципи фармакотерапії при недостатності вінцевого кровообігу.

Засоби для зняття нападів стенокардії: нітрогліцерин, валідол. Форми випуску, механізм дії, фармакологічні ефекти, шляхи введення, побічна дія.

Засоби для запобігання нападам стенокардії: нітрати подовження дії — сустакфорте, нітронг, нітрогранулонг; бета-адреноблокатори — анаприлін, атенолол; блокатори кальцієвих каналів — ніфедипін, верапаміл; аміодарон. Засоби, що збільшують надходження кисню до міокарда, — дипіридамол, карбокромен. Відмінності механізму дії окремих препаратів. Форми випуску, способи застосування, побічна дія.

Засоби, які використовують при інфаркті міокарда. Використання наркотичних анальгетиків, азоту закису, протиаритмічних засобів, серцевих глікозидів, антикоагулянтів, фібринолітичних та судинорозширювальних засобів.

Гіпотензивні засоби. Класифікація: засоби нейротропної дії (центральної та периферійної), міотропної дії та засоби, що впливають на водно-мінеральний обмін. Загальна характеристика та механізм дії гіпотензивних засобів. Основні представники: клофелін, бензогексоній, резерпін, празозин, анаприлін, дибазол, магнію сульфат, фенігідин, дихлотіазид, фуросемід, *метилдофа, октадин, атенолол, метопролол, каптоприл, еналаприл, ніфедипін, натрію нітропрусид, спіронолактон*. Форми випуску та застосування, побічна дія.

Засоби невідкладної допомоги під час гіпертензивного кризу. Застосування комбінованих препаратів. Фітотерапія при гіпертонічній хворобі.

Засоби, що підвищують артеріальний тиск: кофеїн-бензоат натрію, кордіамін, мезатон. Форми випуску, спосіб застосування, механізм дії.

Засоби, що посилюють видільну функцію нирок. Сечогінні засоби: калійвивідні діуретики — фуросемід, лазикс, дихлотіазид; що не впливають на секрецію йонів Калію, — маніт, манітол; калійзберігаючі діуретики — спіронолактон, триамтерен. Принцип дії, призначення, побічна дія, запобігання їй.

Рослини, що містять речовини сечогінної дії: листя брусниці, толокнянки, "ведмежі вушка", бруньки берези та ін.

XI. Лікарські засоби, що впливають на функцію органів травлення.

Класифікація засобів, що впливають на функцію шлунка.

Засоби, що впливають на апетит. Речовини, що підвищують апетит (гіркоти — настоянка полину; інсулін). Форма випуску, фармакологічна дія, призначення. Речовини, що знижують апетит (анорексигенні засоби — дезопімон, фепранон, теренак). Форма випуску, фармакологічна дія, призначення.

Засоби, що впливають на секреторну функцію шлунка. Засоби, які застосовують у разі недостатньої секреції залоз шлунка: сік шлунковий натуральний, кислота хлористоводнева розведена, пепсин. Форма випуску, фармакологічна дія, призначення.

Використання препаратів з діагностичною метою (гістамін, пентагастрин).

Засоби, які застосовують за надмірної секреції залоз шлунка (Мхоліноблокатори — платифіліну гідротартрат, атропіну сульфат, препарати беладони, пірензепін; блокатори H_2-рецепторів — циметидин, ранітидин, фамотидин; антацидні засоби — натрію гідрокарбонат, магнію оксид, "Альмагель"). Форми випуску, фармакологічна дія, застосування. Застосування гастропротекторних засобів (препарати Бісмуту, фітопрепарати) при виразковій хворобі шлунка.

Засоби, що впливають на моторну функцію шлунка. Засоби, що посилюють рухову функцію шлунка: прозерин, ацеклідин, апоморфіну гідрохлорид. Форми випуску, фармакологічна дія, показання до застосування.

Протиблювотні засоби: етаперазин, церукал, метоклопрамід, таблетки "аерон". Форми випуску, фармакологічна дія, показання до застосування.

Засоби, що впливають на моторну функцію кишок. Застосування антихолінестеразних засобів і М-холіноміметиків при атонії кишок.

Проносні засоби. Класифікація препаратів. Сольові проносні засоби. Основні представники: магнію сульфат, натрію сульфат, механізм дії, особливості застосування. Особливості дії рицинової олії, її застосування. Фенолфталеїн і антраглікозиди, механізм дії, застосування. Застосування проносних засобів, що вибірково діють на рухову функцію товстої кишки. Механізм їхньої дії.
Можливість звикання.

Засоби, що впливають на жовчовиділення.

Засоби, що посилюють утворення жовчі (холеретики), тваринного, рослинного походження та синтетичні. Основні представники: кислота дегідрохолева, "Алохол", "Холензим", оксафенамід, фітопрепарати. Форми випуску, особливості застосування.

Засоби, що сприяють виходу жовчі із жовчного міхура у дванадцятипалу кишку (холекінетики): М-холіноблокатори, спазмолітики міотропної дії. Основні представники: магнію сульфат, но-шпа, папаверин. Форми випуску, особливості застосування.

Гепатопротектори, їхні властивості та застосування. Основні представники: легалон, силібор, есенціале. Форми випуску, показання до застосування. *Засоби, що впливають на секреторну функцію підшлункової залози.* Основні представники: панкретин, контрикал, панзинорм, фестал-форте. Форми випуску, механізм фармакологічної дії, застосування при гострих і хронічних захворюваннях підшлункової залози.

XII. Лікарські засоби, що впливають на систему крові

Класифікація засобів, що впливають на систему крові, їх коротка характеристика.

Засоби, що стимулюють еритропоез. Основні представники: заліза лактат, ферковен, фолієва кислота, ферамід, ферокаль, фероплекс, ферковен, фербітол, коамід, ціанокобаламін. Форми випуску, спосіб застосування. Застосування препаратів Феруму, Кобальту та Купруму при гіпохромній анемії. Показання для застосування кислоти фолієвої та ціанокобаламіну.

Засоби, що стимулюють лейкопоез. Основні представники: натрію нуклеїнат, метилурацил, пентоксил. Форми випуску, спосіб застосування.

Засоби, що підвищують згортання крові (гемостатики), їх класифікація.

Засоби, що є компонентами системи згортання крові: тромбін, фібриноген, вікасол, кальцію хлорид. Засоби, що блокують процес фібринолізу:
амінокапронова кислота, контрикал. Форми випуску, спосіб застосування. *Засоби, що гальмують згортання крові (антикоагулянти), їх класифікація.* Антикоагулянти прямої дії: гепарин, форми випуску, особливості застосування, побічна дія.

Антикоагулянти непрямої дії: неодикумарин, фенілін, синкумар. Форми випуску, фармакологічна дія, особливості застосування, побічна дія.

Антикоагулянти, що діють поза організмом: натрію цитрат. Застосування натрію гідроцитрату для стабілізації крові при консервації.

Антиагреганти: ацетилсаліцилова кислота, дипіридамол. Форми випуску, показання до застосування.

Фібринолітичні засоби: фібринолізин, стрептоліаза, стрептодеказа. Форми випуску, показання до застосування.

Поняття про протибластомні засоби. Коротка характеристика групи, механізм цитостатичної дії. Основні препарати (препарати, що призначають при лейкозах). Засоби для трансфузійної терапії (дисоль, ацесоль, реополіглюкін, неогемодез, амінопептид та ін.). Властивості та застосування окремих препаратів.

XIII. Гормональні препарати, їх синтетичні замінники та антагоністи.

Гормони і гормональні препарати, їх класифікація та фізіологічне значення.

Препарати гормонів гіпофіза. Препарати гормонів передньої частки гіпофіза. Кортикотропін, форми випуску, фармакологічна дія та застосування.

Препарати гормонів задньої частки гіпофіза. Вплив на матку окситоцину і пітуїтрину, форми випуску та застосування, шляхи введення. Адіурекрин, форми випуску та застосування при нецукровому діабеті.

Препарати гормонів щитоподібної залози. Вплив гормонів щитоподібної залози на обмін речовин. Тиреоїдин та трийодтиронін, форми випуску, застосування, побічна дія.

Антитиреоїдні засоби. Мерказоліл, форми випуску, фармакологічна дія, застосування, побічна дія. Застосування препаратів йоду при гіпофункції та гіперфункції щитоподібної залози.

Препарати гормонів прищитоподібних залоз. Вплив гормонів прищитоподібних залоз на обмін Кальцію та Фосфору. Паратиреоїдин, форми випуску, фармакологічна дія, застосування.

Препарати гормонів підшлункової залози. Вплив інсуліну на обмін речовин. Принципи його дозування та застосування при цукровому діабеті. Препарати інсуліну. Невідкладна допомога при гіпоглікемічній та гіперглікемічній комі. Синтетичні гіпоглікемічні засоби: бутамід, букарбан, глібутид, метформін, манініл. Механізм дії, застосування, побічна дія. Фітопрепарати при цукровому діабеті.

Препарати гормонів надниркових залоз. Глюкокортикоїди, основні властивості (протизапальна, протиалергійна, імунодепресивна, протишокова, антитоксична), фізіологічне значення та вплив на обмін речовин. Основні препарати: гідрокортизону

ацетат, преднізолон, дексаметазон. Форми випуску, фармакологічна дія, показання до застосування, побічна дія, запобігання їй. Синдром відміни.

Мінералокортикоїди, основні властивості, фізіологічне значення та вплив на обмін електролітів. Дезоксикортикостерону ацетат, форми випуску, фармакологічна дія, застосування.

Препарати гормонів статевих органів, класифікація. Препарати гормонів яєчників, класифікація. Естрогенні та гестагенні гормони, їх фізіологічне значення. Основні гормональні препарати: естрон (фолікулін), синестрол, прогестерон. Форми випуску, застосування, протипоказання, побічна дія. Контрацептивні засоби для перорального призначення. Механізм контрацептивної дії, схема застосування (ноновлон, ригевідон та ін.).

Препарати гормонів чоловічих статевих органів. Андрогени, їх фізіологічне значення, вплив на обмін речовин. Препарати чоловічих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги (тестостерону пропіонат, метилтестостерон). Показання до призначення. Побічна дія. Протипоказання.

Загальні відомості про анаболічні засоби (феноболін, метандростенолон, ретаболіл). Анаболічні стероїди (калію оротат, рибоксин). Основні властивості. Призначення. Побічна дія.

XIV. Лікарські засоби, що впливають на тонус і скоротливу активність міометрія. Солі лужних та лужноземельних металів. Глюкоза.

Класифікація речовин, що впливають на тонус і скоротливу активність міометрія.

Засоби, що зумовлюють ритмічні скорочення міометрія: гормональні препарати гіпофіза — окситоцин (його властивості, шляхи введення, механізм дії на міометрій, показання і протипоказання до застосування, побічні ефекти), гіфотоцин (особливості дії, особливості введення при пологах); простагландини — динопрост, простенон (їхні властивості, механізм дії, шляхи введення, побічна дія, протипоказання).

Застосування наркотичних засобів, М-холіноблокаторів, спазмолітиків міотропної дії, бета$_2$-адреноміметиків (партусистен), гестагенів (прогестерон) для послаблення пологової діяльності.

Засоби, що зумовлюють тонічні скорочення міометрія: препарати маткових ріжків — метилергометрин, ерготал, ерготамін. Їх вплив на міометрій. Механізм дії при кровотечах. Показання та протипоказання до застосування. Використання рослинних препаратів при маткових кровотечах (трава грициків, кора калини, листя кропиви, трава гірчака перцевого).

Засоби, що розслаблюють міометрій (токолітичні засоби): партусистен, його властивості, механізм дії, показання та протипоказання до застосування. *Солі лужних металів*. Солі Натрію: ізотонічний, гіпертонічний та гіпотонічний розчини, їх фізіологічне значення, характеристика та застосування.

Солі Калію. Вплив на функції нервової системи, діяльність серця. Калію хлорид, форми випуску, застосування. Препарати калію: панангін, аспаркам. Показання до застосування, їх використання.

Солі Кальцію, їх фізіологічне значення, ефекти дії. Кальцію хлорид та кальцію глюконат, форми випуску, шляхи введення, застосування.

Солі лужноземельних металів. Солі Магнію. Магнію сульфат, залежність фармакологічної дії магнію сульфату від шляхів уведення. Резорбтивна дія йонів Магнію (вплив на центральну нервову та серцево-судинну системи), жовчогінна та проносна дія. Форми випуску та застосування магнію сульфату.

Барію сульфат. Застосування барію сульфату для рентгенологічного дослідження травного каналу.

Глюкоза, її енергетичне значення, антитоксичні та осмотичні властивості. Форми випуску, застосування ізотонічного та гіпертонічного розчинів, шляхи їх уведення.

XV. Протизапальні та протиалергійні засоби. Імунотропні препарати. Класифікація засобів, що усувають запалення та впливають на імунні процеси:
протизапальні та протиалергійні засоби.

Протизапальні засоби, їх класифікація. Стероїдні протизапальні засоби: гідрокортизон, дексаметазон, преднізолон, тріамцинолон. Форми випуску, механізм дії та застосування, побічна дія.

Нестероїдні протизапальні засоби: кислота ацетилсаліцилова, бутадіон, індометацин, ібупрофен, диклофенак-натрій. Форми випуску, механізм дії та застосування, побічна дія. Уявлення про комбіновану терапію при запаленні. Протиалергійні засоби, їх класифікація. Глюкокортикоїдні засоби: преднізолон, загальне уявлення про механізм протиалергійної дії, застосування.

Антигістамінні засоби: димедрол, дипразин, супрастин, діазолін, фенкарол, лоратидин, тавегіл, механізм дії, застосування, побічна дія, протипоказання. Взаємодія з іншими препаратами.

Мембраностабілізатори (кромалін-натрій, задитен), механізм дії, застосування, шляхи введення.

Засоби симптоматичного лікування при анафілактичних реакціях. Невідкладна допомога у разі анафілактичного шоку.

Імунотропні препарати. Імуностимулятори (препарати тимуса, пірогенал, інтерферон, левамізол та ін.). Доцільність застосування при різних захворюваннях.

XVI. Вітамінні препарати.

Значення вітамінів для організму. Уявлення про авітаміноз та гіповітаміноз. Номенклатура та класифікація вітамінів. Джерела отримання вітамінів.

Препарати водорозчинних вітамінів: тіаміну хлорид, рибофлавін, кислота нікотинова, піридоксину гідрохлорид, ціанокобаламін, кислота фолієва, кислота аскорбінова, рутин. Форми випуску, шлях уведення, роль в організмі, показання до призначення.

Вплив вітамінів групи В на нервову систему, процеси травлення, кровотворення. Несумісність вітамінів, зокрема в одному шприці. Вплив кислоти аскорбінової на окисно-відновні процеси та проникність стінки судин. Практичне застосування. Властивість рутину. Застосування.

Препарати жиророзчинних вітамінів: ретинолу ацетат, ергокальциферол, токоферолу ацетат, вікасол. Форми випуску, шлях уведення, роль в організмі, показання до призначення.

Участь ретинолу в утворенні світлочутливого пігменту сітківки. Вплив на шкіру та слизову оболонку. Застосування ретинолу ацетату.

Вплив ергокальциферолу на обмін Кальцію та Фосфору. Застосування ергокальциферолу. Значення філохінонів (вітамін К) для системи згортання крові. Вікасол, його властивості, застосування.

Токофероли, біологічне значення, антиоксидантні властивості. Застосування препаратів токоферолів.

Полівітамінні препарати, застосування, їх переваги та недоліки.

XVII. Основні принципи лікування в разі гострих отруєнь лікарськими засобами.

Основні принципи лікування гострих отруєнь лікарськими засобами та ксенобіотиками. Заходи, спрямовані на запобігання всмоктуванню отрути та максимальне видалення її з організму.

Специфічне знешкодження отрути. Застосування антидотів, функціональних антагоністів, стимуляторів фізіологічних функцій. Заходи, спрямовані на прискорення видалення отрути з організму (гемодіаліз, перитонеальний діаліз, гемосорбція, форсований діурез).

Характеристика засобів невідкладної допомоги в разі пригнічення дихання, колапсу, гострої серцевої недостатності, спазму бронхів.

Особливості застосування цих засобів у гострому періоді отруєння.

Перелік практичних навичок

1. Користуватися “Державною фармакопеєю України”.
2. Знайти у “Державній фармакопеї України” таблицю кількості крапель в 1 мл.
3. Знати форми рецептурних бланків та правила їх оформлення.
4. Знати правила зберігання і відпуску отруйних, наркотичних та сильнодіючих речовин.
5. Виписувати рецепти на таблетки, порошки, капсули, драже, гранули.
6. Вміти розрізняти за зовнішнім виглядом тверді лікарські форми.
7. Виписувати рецепти на мазі, пасти, лініменти, супозиторії;
8. Вміти розрізняти за зовнішнім виглядом м’які лікарські форми.
9. Виписувати рецепти на різні рідкі лікарські форми.
10. Розраховувати концентрацію рідких лікарських форм.
11. Обчислювати добові та курсові дози у лікарських формах для ін’єкцій.
12. Оцінювати можливість безпечного застосування антисептичних засобів.
13. Розраховувати потрібні концентрації розчину антисептика для практичного застосування.
14. Виписувати рецепти на антисептики та дезінфекційні засоби.
15. Дотримуватись правил техніки безпеки під час роботи з окремими препаратами.
16. Оцінювати доцільність застосування протимікробних засобів з метою хіміотерапії на основі знань їхніх властивостей.
17. Виписувати рецепти на хіміотерапевтичні засоби за вимогами лікувально-профілактичних закладів.
18. Розв’язувати задачі із застосування анестетиків при певних патологічних станах.
19. Виписувати рецепти на місцевоанестезувальні засоби.
20. Розв’язувати проблемні задачі з питань фармакотерапії холінергічними засобами.
21. Виписувати рецепти на гангліоблокатори.
22. Розв’язувати проблемні задачі з питань фармакотерапії адренергетиками.
23. Виписувати рецепти на адренергічні засоби.
24. Розв’язувати задачі з фармакотерапії щодо запобігання побічним діям та застосування препаратів при станах, що потребують невідкладної допомоги (шок, колапс).
25. Оцінювати можливість використання засобів для наркозу, спирту етилового, снодійних засобів, протиепілептичних засобів для фармакотерапії та надання невідкладної допомоги.
26. Проаналізувати терапевтичну та побічну дію спирту етилового.
27. Виписувати рецепти на лікарські засоби, що впливають на центральну нервову систему, за вимогами лікувально-профілактичних закладів.
28. Оцінювати можливість використання анальгетиків для фармакотерапії та надання невідкладної допомоги.
29. Проаналізувати пряму та побічну дію анальгетичних засобів.
30. Виписувати рецепти на наркотичні анальгетики.
31. Виписувати рецепти на аналептики для надання невідкладної допомоги.
32. Виписувати рецепти на психотропні засоби.

33. Оцінювати можливість використання відхаркувальних засобів за їх властивостями, механізмом та локалізацією дії.
34. Проаналізувати терапевтичну та побічну дію окремих речовин, доцільність шляхів введення для досягнення максимального ефекту.
35. Виписувати рецепти на препарати для надання невідкладної допомоги у разі нападу бронхіальної астми та набряку легень.
36. Розв’язувати проблемні задачі з фармакотерапії кардіологічних захворювань.
37. Вирішувати завдання невідкладної допомоги за певних патологічних станів — гострої серцевої недостатності, нападу стенокардії, інфаркту міокарда та гіпертензивного кризу.
38. Виписувати рецепти на серцеві глікозиди.
39. Призначати препарати або комбінації препаратів при тих чи інших симптомах захворювання органів травлення.
40. Проаналізувати терапевтичну й побічну дію окремих засобів, що впливають на функцію органів травлення.
41. Виписувати рецепти на засоби, що впливають на функції органів травлення.
42. Проаналізувати терапевтичну й побічну дію засобів, що впливають на функції системи крові.
43. Оцінювати можливість та доцільність застосування лікарських засобів при певних патологічних станах системи крові.
44. Виписувати рецепти на засоби, що впливають на систему крові.
45. Проаналізувати терапевтичну й побічну дію гормональних препаратів за механізмом і локалізацією дії.
46. Оцінювати можливість та доцільність застосування гормональних препаратів при певних патологічних станах.
47. Виписувати рецепти на гормональні препарати.
48. Проаналізувати терапевтичну й побічну дію вивчених засобів, що впливають на міометрій, за механізмом дії.
49. Виписувати рецепти на засоби, що впливають і тонус та скоротливу активність міометрія.
50. Розв’язувати проблемні задачі з питань гомеостазу.
51. Виписувати рецепти на препарати з групи солей лужних та лужноземельних металів.
52. Виписувати рецепти на глюкозу.
53. Розв’язувати задачі з фармакотерапії щодо запобігання побічним діям та застосування розчинів солей і глюкози при станах, що потребують невідкладної допомоги.
54. Виділяти антигістамінні засоби з асортименту лікарських засобів цієї фармакологічної групи.
55. Застосовувати засоби для надання невідкладної допомоги в разі анафілактичного шоку.
56. Виписувати рецепти на протиалергійні засоби.
57. Виділяти з асортименту лікарських засобів препарати водо- та жиророзчинних вітамінів.
58. Оцінювати можливість та доцільність практичного застосування вітамінних препаратів на основі знань про їх фізіологічне значення, властивості та локалізацію дії.
59. Виписувати рецепти на вітамінні препарати за вимогами лікувально-профілактичних закладів.

60. Визначати заходи з надання невідкладної допомоги у разі отруєння лікарськими засобами.
61. Користуватися таблицями отрут і антидотів.

Перелік питань до дифзаліку

1. Визначення фармакології як науки та зв'язок її з іншими дисциплінами.
2. Коротка історія розвитку фармакології.
3. Джерела отримання лікарських речовин.
4. Шляхи пошуку нових ліків та їх клінічні випробування.
5. Лікарські речовини, лікарські форми, їх класифікація. Лікарські препарати.
6. Рецепт, його значення. Загальні правила виписування рецептів.
7. Форми рецептурних бланків і правила оформлення за ними рецептів згідно з чинним наказом.
8. Правила виписування ліків для стаціонарних хворих.
9. "Державна фармакопея України", її зміст і значення.
10. Основні відомості про аптеку, її завдання. Правила зберігання та відпуску ліків.
11. Тверді форми ліків і правила виписування рецептів на порошки, капсули, драже, таблетки (приклади).
12. Рідкі форми ліків і правила виписування рецептів на розчини, настої, відвари, слизи, настойки, екстракти, новогаленові препарати, мікстури (приклади).
13. М'які форми ліків: мазі, пасти, супозиторії, лініменти (приклади).
14. Форми ліків для ін'єкцій. Способи стерилізації, правила виписування рецептів (приклади).
15. Шляхи введення ліків в організм.
16. Розподіл ліків в організмі.
17. Біотрансформація ліків в організмі.
18. Шляхи виведення ліків з організму.
19. Види дії лікарських речовин: місцева, резорбтивна, рефлекторна, основна і побічна, пряма і непряма.
20. Умови, що впливають на дію ліків в організмі: хімічна будова, фізико-хімічні властивості, доза ліків, вік, маса тіла, індивідуальна чутливість організму.
21. Зміна дії медикаментозних речовин у разі повторних уведень, кумуляція, звикання, тахіфілаксія, лікарська залежність, сенсибілізація.
22. Комбінована дія лікарських речовин. Синергізм та його види. Антагонізм. Синергоантагонізм.
23. Побічна дія ліків алергійної та неалергійної природи. Негативна дія ліків: тератогенна, ембріотоксична, мутагенна, канцерогенна.
24. Місцевоанестезувальні речовини, загальна характеристика, види місцевої анестезії. Препарати, застосування їх для різних видів анестезії.
25. В'яжучі засоби, принципи їх дії, класифікація, застосування окремих препаратів.
26. Адсорбувальні засоби. Принцип дії, застосування.
27. Подразнювальні засоби. Їх місцева, рефлекторна та відволікальна дія. Препарати. Застосування.
28. Будова еферентної іннервації. Механізм передавання збудження. Класифікація речовин, що впливають на холінергічні синапси.

29. М-холіноміметичні речовини, їх основні фармакологічні ефекти. Препарати. Застосування. Отруєння та надання допомоги.
30. Н-холіноміметичні речовини, механізм збуджувальної дії на дихання. Препарати. Шляхи введення. Токсична дія нікотину. Засоби для боротьби з палінням.
31. Антихолінестеразні речовини. Механізм дії. Основні фармакологічні ефекти. Препарати. Застосування. Допомога в разі отруєння фосфорорганічними сполуками.
32. М-холіноблокатори. Механізм дії, основна фармакологічна дія. Особливості дії окремих препаратів. Застосування. Надання допомоги в разі отруєння.
33. Гангліоблокатори. Механізм їх дії. Застосування окремих препаратів.

Побічна дія. Заходи щодо запобігання побічній дії.

34. Класифікація речовин, що впливають на адренергічні синапси.
35. α-Адреноміметичні речовини. Основні фармакологічні ефекти. Шляхи введення.
36. β-Адреноміметичні речовини. Основні фармакологічні ефекти. Застосування. Побічна дія.
37. α-, β-Адреноміметичні речовини. Основні фармакологічні ефекти. Застосування. Побічна дія.
38. Симпатоміметичні речовини. Основні фармакологічні ефекти. Застосування.

Побічна дія.

39. α-Адреноблокатори. Показання та протипоказання.
40. β-Адреноблокатори. Показання та протипоказання до застосування.
41. Симпатолітичні речовини.
42. Засоби для інгаляційного наркозу. Ускладнення під час і після наркозу. Особливості дії окремих препаратів.
43. Засоби для неінгаляційного наркозу. Особливості дії окремих препаратів. Шляхи введення. Ускладнення.
44. Спирт етиловий. Його резорбтивна, місцева та протимікробна дія. Допомога в разі гострого отруєння. Алкоголізм і методи його лікування.
45. Снодійні засоби. Гостре отруєння, надання допомоги.
46. Протиепілептичні засоби.
47. Наркотичні анальгетики. Загальна характеристика. Особливості дії окремих препаратів. Застосування. Допомога в разі гострого отруєння. Морфінізм та методи лікування.
48. Ненаркотичні анальгетики. Механізм анальгетичної, жарознижувальної та протизапальної дії. Застосування. Побічна дія.
49. Нейролептики. Загальна характеристика, застосування, побічна дія.
50. Транквілізатори. Загальна характеристика. Препарати. Застосування.

Побічна дія.

51. Седативні засоби. Вплив на ЦНС. Застосування, побічна дія.
52. Психостимулятори. Загальна характеристика, застосування.
53. Аналептики. Загальна характеристика, вплив на ЦНС. Препарати, застосування.
54. Стимулятори дихання. Класифікація. Застосування окремих препаратів.
55. Протикашльові засоби, класифікація. Препарати, застосування, побічна дія.
56. Відхаркувальні засоби.
57. Бронхолітичні засоби.
58. Засоби, які використовують у разі набряку легень.

59. Серцеві глікозиди, механізм їхньої дії на серце. Препарати, застосування, шляхи введення, дозування.
60. Протиаритмічні засоби. Механізм дії окремих препаратів, застосування.
61. Засоби, які використовують для зняття нападів стенокардії та запобігання їм. Механізм дії окремих препаратів. Шляхи введення.
62. Засоби, які застосовують у разі інфаркту міокарда.
63. Антигіпертензивні засоби, загальна характеристика. Класифікація. Застосування окремих препаратів.
64. Засоби, що впливають на апетит.
65. Засоби, які використовують у разі недостатньої та надмірної секреції залоз шлунка.
66. Засоби, які використовують при порушенні секреції підшлункової залози.
67. Жовчогінні засоби.
68. Проносні засоби, класифікація. Застосування окремих препаратів.
69. Сечогінні засоби.
70. Засоби, що впливають на міометрій.
71. Засоби, що впливають на систему крові.
72. Коагулянти. Антикоагулянти. Фібринолітичні, антифібринолітичні засоби.
73. Препарати гормонів, їх синтетичні замінники та антагоністи.
74. Вітамінні препарати. Водорозчинні вітамінні препарати.
75. Жиророзчинні вітамінні препарати.
76. Солі лужних та лужноземельних металів.
77. Глюкоза.
78. Протизапальні засоби стероїдної та нестероїдної будови. Механізм їхньої дії. Застосування. Побічна дія.
79. Протиалергійні засоби. Механізм протиалергійної дії окремих препаратів. Застосування.
80. Антисептичні засоби. Застосування окремих препаратів.
81. Антибіотики. Загальна характеристика, механізм дії, спектр дії, класифікація. Препарати, шляхи введення. Побічна дія.
82. Сульфаніламідні препарати. Загальна характеристика, механізм і спектр дії. Застосування окремих препаратів. Побічна дія.
83. Синтетичні протимікробні засоби.
84. Протитуберкульозні засоби.
85. Протисифілітичні засоби.
86. Протималярійні засоби.
87. Протиамебні засоби.
88. Засоби, які використовують у разі трихомонозу, лямбліозу.
89. Противірусні засоби.
90. Протигрибкові засоби.
91. Протигельмінтні засоби.
92. Протибластомні засоби. Механізм цитостатичної дії. Застосування окремих препаратів.
93. Основні принципи допомоги у разі гострих медикаментозних отруєнь.

Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною схемою: лекції, навчальна практика під керівництвом викладача, самостійна позааудиторна робота. Під час теоретичних занять використовуються засоби наочності, зокрема на всі теми лекцій створені мультимедійні презентації, навчальні відео, тексти лекцій на сайті коледжу, навчальна література.

Заняття навчальної практики спрямовані на отримання базових знань та відпрацювання алгоритмів практичних навичок на рівні умінь. На заняттях навчальної практики здобувачі освіти опановують навички виписування рецептів на лікарські засоби, правила виписування вимог на лікарські препарати, принципи дозування лікарських засобів, симптоми передозування та отруєння лікарськими препаратами, оцінювати ефект від лікарських засобів.

На самостійну позааудиторну роботу виносяться теми доступні здобувачам освіти у вивченні самостійно. Теми СПРС розроблені та доступні для здобувачів освіти. Контроль за вивченням тем самостійної роботи проводиться при вивченні тем на заняттях навчальної практики.

Індивідуальні завдання

З метою кращого засвоєння здобувачами освіти навчальної дисципліни фармакологія та медична рецептура та у зв'язку з впровадженням дистанційного та змішаного навчання передбачається виконання здобувачами освіти індивідуальних завдань:

1. Здобувачам освіти пропонуються для навчання типові ситуаційні завдання, завдання з елементами навчально-дослідницької чи пошукової роботи, завдання дистанційного навчання в системі Google Classroom, тестові завдання в Google Forms, які оцінюються викладачем.
2. Підготовка здобувачами освіти відеороликів, презентацій.
3. Участь у студентських навчально-дослідницьких конференціях.

Методи та критерії контролю

Основними видами контролю знань здобувачів освіти з дисципліни **«Фармакологія та медична рецептура»** є **поточний та підсумковий контроль.**

З метою проведення на заняттях **поточного контролю** викладач оцінює навчальну роботу всіх здобувачів освіти за кожну тему, враховуючи набуті теоретичні знання, практичні уміння і навички, результати оцінки тестових завдань, активність на занятті, якість виконання самостійних завдань, тощо. Використовується **4 бальна** шкала оцінювання навчальних досягнень. Максимальна кількість балів – 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), мінімальна оцінка – 2 (незадовільно). На практичних заняттях контроль знань проводиться різними методами: опитування, розв'язування тестових завдань, виконання практичних навичок при роботі в малих групах, та індивідуальне виконання практичних навичок. Значне місце при оцінці знань відводиться розв'язуванню ситуаційних задач різної складності.

Контроль самостійної позааудиторної роботи проводиться у формі виконання індивідуальних завдань на практичних заняттях.

Індивідуальне творче завдання (ІТЗ) – це вид контролю, в процесі якого оцінюються набуті здобувачами освіти певні компетентності: загально-теоретичні, творчо-пошукові, дослідницькі, практично-пізнавальні, аналітичні, комунікативні, тощо. Індивідуальне творче завдання оцінюється додаванням 1 балу до відповіді на дифзаліку. Основними **методами контролю** є написання доповіді, підготовка презентації з певної теми, робота з першоджерелами, взаємоконтроль і взаємооцінювання, участь в майстер-класі, студентських конференціях, конкурсах та олімпіадах, та інше.

Підсумковий семестровий контроль передбачає: оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти за результатами **поточного і проміжного контролю**. Бальна оцінка є середньою арифметичною сумою балів за поточне оцінювання.

Підсумковий контроль проводиться у формі **дифзаліку**, який включає усні відповіді та виконання практичних навичок. Використовується **4 бальна** шкала оцінювання навчальних досягнень. Ця бальна оцінка виставляється у залікові відомості та вноситься в залікові книжки.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка «відмінно», якщо здобувач освіти: безпомилково відповів на всі питання; повно розкрив зміст матеріалу, передбаченого заданими питаннями; виклав свої знання грамотною мовою у певній логічній послідовності; показав вміння ілюструвати теоретичні положення конкретними прикладами; відповідав самостійно без навідних питань викладача; точно формулює думки і обґрунтовує їх; володіє методикою виконання практичних навичок, виконує їх згідно з алгоритмом дії; вміє вирішувати ситуаційні задачі з виділенням першочергових заходів по наданню допомоги на догоспітальному етапі; вміє використовувати набуті знання та навички в практичній діяльності.

Оцінка «добре» виставляється: якщо відповідь, в основному, задовольняє попередні вимоги, але при цьому має один із недоліків: у викладі допущено невеликі прогалини, які виправлено при зауваженні викладача; допущено незначні недоліки при висвітленні основного змісту питання, які виправлено при зауваженні викладача; допущено помилку або більше двох недоліків при висвітленні додаткових питань, які легко виправлені при зауваженні викладача.

Оцінка «задовільно» виставляється у таких випадках:

неповно розкрито зміст питань, але показано їх загальне розуміння; допущено помилки у визначенні понять, використанні наукової термінології, які виправлені після декількох навідних питань; не вміє вирішувати задачі; здобувач освіти не впорався з питаннями на виявлення логічного мислення; показав недостатню сформованість основних умінь і навичок.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках: виявлено незнання або нерозуміння навчального матеріалу; здобувач освіти не відповів на більшу частину питань; допущені помилки у визначенні понять, висвітленні теоретичних положень, які не виправлено при зауваженнях викладача; не володіє науковою термінологією; не орієнтується в матеріалі, не виявляє розуміння теми.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Нековаль І.В., Казанюк Т.В. Фармакологія. — К.: Медицина, 2022. — 520 с.

*2.*Скакун М.П., Посохова К.А. Основи фармакології з рецептурою: підручник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2023.-740с

Додаткові

1. Державна Фармакопея України/Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів».-2-е вид.-Доповнення 6.-Харків:Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2023р.-424с.
2. Фармакологія на допомогу лікарю, провізору та студенту/Дроговоз С.М. -Харків, 2012р.-120с.
3. Фармакологія-cito!: Підручник/Під ред.С.М. Дроговоз.-Харків: СІМ, 2018р.-232с.

Інформаційні ресурси

Сайти Інтернет-мережі:

1. https://www.apteka.ua/
2. https://compendium.com.ua/uk/
3. http://www.drlz.com.ua/
4. https://fp.com.ua/
5. https://health-ua.com/
6. https://moz.gov.ua/
7. https://naurok.com.ua/
8. https://pharmatest.org/
9. https://promoboz.com/
10. https://umj.com.ua/uk/